

ВРАХУВАННЯ ДОСВІДУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ДЛЯ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО- ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ

***Ключові слова:** адміністративно-територіальний устрій,
адміністративно-територіальна реформа, населення, територія, район,
регіон.*

Актуальність теми. Необхідність реформування адміністративно-територіального устрою в Україні назріла вже давно. В останні роки з'явилося ряд проектів такого устрою для нашої країни. Однак такий важливий крок потребує детального наукового підґрунтя і важливу роль відіграє при цьому звернення до досвіду зарубіжних європейських країн, які успішно провели таку реформу на своїх територіях. Це значно вплинуло на підвищення рівня і якості життя населення.

Стан вивчення проблеми. На необхідність наукового обґрунтування проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні наголошують

у своїх дослідженнях М. Багров, В. Джаман, М. Дністрянський, М. Долішній, А. Доценко, В. Євтух, О. Кучабський, В. Лажнік, П. Луцишин, П. Надолішній, В. Нудельман, Я. Олійник, В. Сергійчук, А. Степаненко, О. Шаблій, Л. Шевчук та ін.

Метою дослідження є виявлення сучасного стану функціонування одиниць адміністративно-територіального устрою України, здійснення порівняльного аналізу схеми такого устрою з схемами устрою деяких європейських країн, розробка головних напрямків здійснення адміністративно-територіальної реформи у нашій країні.

Виклад матеріалу. Вивчення систем розселення країни є важливим свідченням того, що вони сформувалися у переважній більшості у межах одиниць адміністративно-територіального поділу. Систему таких одиниць, як зазначено у Основному Законі (Конституції) України, «складають: Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони у містах, селища і села» (розд. IX, ст. 135). При цьому, найнижчу ланку такого поділу складають населені пункти – селища і села, міста районного підпорядкування, райони у містах, найвищу – АР Крим і області, середню ланку – адміністративні райони і міста обласного підпорядкування.

Триступенева система адміністративно-територіального устрою, що склалася в Україні ще у першій половині ХХ ст. і існує дотепер, характеризується низкою ознак, які потребують зміни у процесі реформування адміністративно-територіальної системи. До таких ознак можемо віднести на обласному (базовому) рівні такі, як: значні диспропорції у величині одиниць як за площею території, так і за людністю, за внутрішньою територіальною організацією, неоднаковий рівень соціально-економічного розвитку районів і населених пунктів, різні рівні і умови життя їх жителів у регіонах України, різних типах населених пунктів та ін.

Неоднаковими є і роль соціально-економічних центрів адміністративно-територіальних одиниць, їх положення як ядер системоформування (в т.ч. і географічне положення). Все це створює необхідність виникнення різноманітних концепцій реформування системи адміністративно-територіального устрою держави. Серед них – концепції триступеневої ієрархії адміністративно-територіального поділу країни (область – район – громада) (М. Багров, М. Дністрянський, М. Долішній, А. Доценко) та двоступеневої ієрархії (область – громада) (О. Шаблій, 1994; М. Дністрянський, 1996; М. Пухтинський, 1996 та ін.).

Деякі дослідники, зокрема М. Дністрянський (2006), О. Шаблій (2000), працюючи над схемами регіоналізації України та її нового адміністративно-територіального устрою, визнали, що найоптимальнішою концепцією є тричленна, вона передбачає збереження основних одиниць адміністративно-територіального устрою і основні структурні зміни в межах теперішньої ієрархії, які поліпшили б її суспільно-географічну якість і функціональні можливості (утворення і зміна окремих одиниць, уточнення їхніх меж, зміна центрів, впорядкування категорійності поселень та ін.) [9, с.321].

За час існування на території областей сформувалися своєрідні господарські системи, особливості життєдіяльності населення, організаційно-управлінські, соціально-економічні зв'язки та ін. А значна тривалість функціонування областей (більшість з 1932 р., західні – з 1939 р., Чернівецька – з 1940 р., а Закарпаття – з 1945 р.) ці зв'язки укріпила, зробила їх багатогранними. Це ще один аргумент на користь збереження наявних областей як ефективних управлінських структур. А досвід зарубіжних країн доводить, що такі утворення як область, не обов'язково мають мати великі розміри і всі мають мати приблизно однакові величини території чи соціально-економічного потенціалу. Кожна з них може оптимально функціонувати за умови ефективного територіального управління і оптимізації її внутрішньої ієрархічно-просторової структури. На сьогодні, крім чисельності населення і площі території «об'єктивна оцінка співмірності адміністративно-територіального поділу потребує врахування таких видів ресурсів, як управлінський, фінансово-економічний, соціальний та інноваційний» [4, с.143].

Унаслідок тривалого функціонування областей, як одиниць адміністративно-територіального поділу, вони можуть стати суб'єктами реформування в останню чергу. Так вважають учені В. Кравченко (1994; 2000), О.Шаблій (2000), О. Кучеренко (2000), В. Нудельман (2001), М. Дністрянський (2006), О. Кучабський (2009) та ін., які застерігають від кардинальних змін в адміністративно-територіальному устрої на обласному рівні. А проф. М. Дністрянський пропонує навіть створити ще три області (Уманську, Криворізьку і Маріупольську), застерігаючи управлінців-практиків від надмірних розмірів областей, що співмірно з розмірами середніх європейських держав [1, с.321]. дії з укрупнення адміністративних областей постійно підштовхуватимуть до підвищення повноважень і статусу цих одиниць, що може стати основою сепаратизму, посилення відцентрових рухів [1, с.321], а це є загрозою територіальній єдності держави. Тому основою вдосконалення системи адміністративно-територіального устрою держави мала б стати не докорінна її зміна, а структурні зміни в межах сучасних обласних регіонів, які поліпшили б її функціонування (уточнення меж, зміна центрів, впорядкування районного поділу і створення нових низових одиниць адміністративно-територіального поділу).

Водночас вчені не відкидають можливості реорганізації районних і первинних систем у складі наявних обласних утворень. На це наштовхує вивчення досвіду країн, які вже здійснили реформування адміністративно-територіального устрою, зокрема Франції і Польщі. Вибір цих країн пояснюється багатьма спільними рисами: всі країни є унітарними за територіальним устроєм, а Польща і Україна ще й постсоціалістичними, Україна і Франція – близькі за показниками величини території (відповідно 551,7 і 603,7 тис. км²) і кількості населення (65,0 і 45 млн. осіб).

Франція у 80-их рр. ХХ ст. провела адміністративно-територіальну реформу, результатом якої стала децентралізація влади в країні, а також

надання більших повноважень місцевим владам, посилення процесів демократизації суспільства.

Таблиця 1

**Параметри основних адміністративно-територіальних одиниць
України та Франції (на 1.01.2013р.)**

Франція				Україна			
Одиниці адміністративно-територіального устрою	Кількість, одиниць	Середня площа території одиниці, км ²	Кількість населення одиниці, осіб	Одиниці адміністративно-територіального устрою	Кількість, одиниць	Середня площа території одиниці, км ²	Кількість населення одиниці, осіб
комуни	36778	150	1630	сільські (селищні) ради	10278	54	1393
департаменти	100	5516	650734	райони	490	1231	93573
регіони	26	21219	2502826	області	24(1)	24145	1834036
В цілому у країні		551695	65073482	В цілому у країні		603628	45850918

Сьогодні на території Франції існує три рівні територіальних одиниць з повним набором повноважень для кожного з них. Роль низової одиниці адміністративно-територіального устрою відіграє *комуна*. До повноважень комуни належать: благоустрій території населених пунктів, первинне медичне забезпечення, утримання мережі доріг, забезпечення населення шкільними навчальними закладами, забезпечення громадського порядку, організація виборів і видача місцевих нормативних актів.

На території Франції налічується 36778 комун, середня площа кожної з яких становить 150 км² і середня кількість населення – 1630 осіб (див. табл.2). В Україні рівню комуни відповідає сільська рада. Вона має подібний перелік повноважень, однак порівняно з комуною середня територія сільської ради має майже в 3 рази меншу площу і дещо меншу (200 осіб) середню кількість населення. Тільки у шести областях площа сільрад перевищує 100 км², не досягаючи у жодній середнього французького показника.

Є в Україні регіони, в яких площа сільрад менша від середньоукраїнського показника більш, ніж удвічі – це Івано-Франківська та Тернопільська області, загалом цього показника не досягають сільради 11 обласних регіонів (див. табл.2). Це саме стосується і чисельності населення: у 13 регіонах вона вища від середньої в Україні, в інших – нижча. Показник и, які наближають чисельність населення сільрад до середньофранцузьких (або навіть перевищують їх), мають сільради тільки у 7 областях України (табл.2),

за кількістю населення – сільради 9 областей. Найменші розміри сільрад за площею мають регіони з дисперсним розселенням (поліські, центральні і західні області), найбільші – степові регіони. За населенням виділяються сільради у АР Крим, Херсонській, Чернігівській, Закарпатській, Дніпропетровській і Донецькій областях.

Таблиця 2

Параметри основних адміністративно-територіальних одиниць України у обласних регіонах України(на 1.01.2013р.)

<i>Регіони</i>	<i>Кількість сільрад</i>	<i>Середня площа сільради, км²</i>	<i>Середня кількість населення сільради, осіб</i>	<i>Кількість районних рад</i>	<i>Середня площа районної ради, км²</i>	<i>Середня кількість населення районної ради, осіб</i>
АР Крим	243	110,6	3004	14	1918,6	140152
Вінницька	661	40,1	1247	27	981,9	60638
Волинська	379	53,1	1320	16	125,8	8653
Дніпропетровська	288	110,8	1912	22	1450,6	151135
Донецька	253	104,8	1653	18	1473,2	245235
Житомирська	580	51,4	924	23	1297,0	55506
Закарпатська	307	41,6	2555	13	982,8	96046
Запорізька	263	103,3	1576	20	1359	89775
Івано-Франківська	477	29,2	1642	14	994,9	98571
Київська	605	46,5	1095	25	1125,2	68736
Кіровоградська	376	65,4	1017	21	1170,9	47918
Луганська	206	129,5	1473	18	1482,4	126694
Львівська	632	34,5	1578	20	1091,7	127057
Миколаївська	287	85,7	1329	19	1294,6	62113
Одеська	439	75,9	1809	26	1281,2	91751
Полтавська	461	61,6	1251	25	1149,2	59288
Рівненська	338	59,3	1785	16	1252,9	72089
Сумська	384	62,1	981	18	1324,1	64248
Тернопільська	580	23,8	1048	17	813,1	63652
Харківська	381	82,5	1438	27	1163,5	101531
Херсонська	259	109,8	1631	18	1581,2	60311
Хмельницька	568	36,3	1050	20	1031,5	66227
Черкаська	525	39,8	1071	20	1045,0	64093
Чернівецька	252	32,1	2074	11	736,1	82175
Чернігівська	525	60,7	772	22	1448,4	49703
Україна	10279	58,7	1392	490	1200,3	51946

*Розраховано за даними Державної служби статистики України

Адміністративно-територіальним утворенням другого рангу у Франції є *департаменти*, до повноважень яких належать: побудова та утримання коледжів, укрупнення сільських земельних ділянок, організація шкільного транспортного забезпечення тощо.

Рівню департаменту в Україні відповідає рівень адміністративного району. Районів на території нашої країни майже у 5 разів більше, ніж у Франції департаментів (490 проти 100). При цьому район в Україні займає приблизно в 4 рази меншу площу і має в 6-6,5 разів менше населення, порівняно з департаментом (див. табл.). Тому в подальшому бачимо доцільність укрупнення одиниць цього рівня адміністративно-територіального поділу. Найбільше цей процес адміністративно-територіального поділу матиме місце у Вінницькій, Волинській,

Тернопільській, Чернівецькій, Закарпатській областях, де райони є найменшими за площею. У двох останніх областях досить значним є демографічний потенціал, тому в умовах гірської частини цих регіонів збільшувати площі районів недоцільно через погіршення показників транспортної доступності сіл до райцентрів, а вона і так є значною. Найгірше становище із районами Чернігівської і Кіровоградської областей, їх кількість доведеться зменшити удвічі, якщо виходити із параметрів людності. Але це значно погіршить транспортну доступність сільських поселень, які у цих регіонах мають рідку мережу і невелику людність. Тому у таких регіонах варто значно зменшити нормативи людності для нових одиниць адміністративно-територіального поділу.

При вдосконаленні системи районного адміністративного поділу варто також виходити із типізації сучасних районів за показниками соціально-економічного розвитку, із наявності перспективних центрів – т.з. полюсів соціально-економічного зростання.

Найвищий рівень територіальної організації адміністративно-територіального поділу у Франції посідають регіони. Їх у Франції 26. Регіони тут мають дуже широкі повноваження, серед яких: економічний розвиток території регіону; упорядкування територій та їх планування (розроблення схем сталого економічного розвитку територій); контроль за освітою, професійним навчанням та культурним розвитком територій; контроль діяльності у сфері охорони здоров'я.

Регіони у Франції наближені за своїми функціями і повноваженнями до областей в Україні. В обох країнах вони мають приблизно однакові показники середньої площі території і незначні відмінності щодо середньої кількості населення. Однак, слід зауважити, що в Україні не всі області є приблизно співмірними за показником площі і населення. Тут спостерігаються значні диспропорції (найменша область України – Чернівецька – має площу 8,1 тис. км², а найбільша – Одеська – 33,3 тис. км²; найбільша кількість населення зафіксована у Донецькій області, найменша – у Чернівецькій області, відповідно 4,4 і 0,9 млн. осіб).

Тричленим є також адміністративно-територіальний поділ Польщі (воєводства – повіти – гміни). При цьому межі нових воєводств (таких 16), які проводилися у процесі реформування адміністративно-територіального устрою (1999 р.), максимально враховували межі попередніх воєводств (таких 49). Ще однією особливістю є те, що нові воєводства дуже відрізняються як за площею, так і за кількістю населення, за внутрішньою побудовою (кількістю гмін і міст на правах повіту, числом воєводських міст (див. табл.3). При середніх показниках площі воєводств 18,8 тис. км² відхилення від них у бік збільшення мають 9 воєводств, а у бік зменшення – 7 воєводств. Показник варіації при цьому становить 29,3 тис. км², а показник ентропії 3,60 (свідчить про дуже неоднорідний розподіл показників). У дореформений період ентропія розподілу воєводств за площею становила 3,89, динаміка, що відбулася, свідчить про значні зміни у організації

території, посилення її однорідності.

Таблиця 3

Адміністративно-територіальний поділ Польщі (на 1999 р.)*, **

<i>Райони</i>	<i>Воєводства</i>	<i>Площа, тис.км²</i>	<i>Населення, млн. осіб</i>	<i>Кількість міст на правах повіту</i>	<i>Кількість повітів</i>	<i>Кількість гмін</i>
Центральний	Мазовецьке	38,7	5,1	4	42	325
	Лодзинське	18,0	2,7	3	24	177
	Свентокшиське	11,7	1,3	1	14	102
Центрально-Західний	Куявсько-Поморське	18,0	2,1	4	23	144
	Великопольське	29,8	3,3	4	35	226
	Любуське	13,9	1,0	2	14	83
Південний	Малопольське	15,1	3,0	3	22	182
	Сілезьке	12,3	4,9	19	36	166
	Опольське	9,4	1,1	1	12	71
	Нижньосілезьке	19,9	3,0	4	29	169
Південно-Східний	Люблінське	25,2	2,2	4	24	213
	Підкарпатське	17,9	2,1	4	25	160
Північний	Західнопоморське	22,9	1,7	3	21	114
	Поморське	18,3	2,2	4	20	123
Північно-Східний	Вармінсько-Мазурське	24,2	1,5	2	21	116
	Підляське	20,2	1,2	3	17	118

*дані на час проведення реформи адміністративно-територіального устрою країни

** складено на основі: Луцишин П., Клімонт Д., Федонюк С. Географія продуктивних сил Польщі. – Луцьк: Вежа, 2000. – 357 с.

Як видно з таблиці, у країні дуже неоднакові розміри воєводств: за площею території – від 38,7 тис. км² (Мазовецьке) до 9,7 тис. км² (Опольське); за населенням – від 5,1 млн. осіб до 1,1 млн. осіб (ті самі), за кількістю гмін (від 325 до 71). Середня площа одного воєводства в Польщі становить 1019 км² (в Україні - 1200 км²). Відрізняються воєводства і за площею гмін та кількістю населення у них. У середньому площа однієї гміни становить 128 км², а населення - 11,1 тис. осіб. Параметри сілрад України відповідно – 58,7 км² і 14 тис. осіб (табл.2).

Важливою одиницею адміністративно-територіального поділу Польщі є повіт, що відповідає за повноваженнями нашому адміністративному району. Повіт охоплює «цілісну територію гмін, що межують між собою, або цілісну територію міста на правах повіту». Таких повітів у Польщі 308, середня площа одного повіту 1,1 тис. км², (в Україні районів 490, а середня площа одного району - 1,2 тис. км²). При формуванні меж повітів виходили із однорідності території, з огляду на компактність проживання жителів і цілісність території, а також з того, що соціально-економічні зв'язки дозволяли виконувати громадські завдання. Серед таких завдань – підтримка галузей освіти, культури, охорони здоров'я, транспорту і громадських доріг, благоустрою і громадської безпеки, використання земель, охорони довкілля та ін. Органами повіту є рада і управління повіту.

Як зазначають М. Долішній та Л. Шевчук, «для вдосконалення системи

державного і місцевого управління немає чіткого однозначного обґрунтування оптимального співвідношення між розмірами і кількістю адміністративних одиниць, з одного боку, і ефективністю управління, демократією і «централізацією» владних повноважень, з іншого» [2, с.10]. Ще у 1981 р. Б. Хорев зазначав, що на низовому рівні адміністративно-територіального поділу повинно бути «не більше 10-15 міських та сільських громад на округ» [8, с.164], а В. Нудельман обмежив це число 8-10 об'єктами управління [6, с.126]. Важливим критерієм ефективності системи управління має бути співмірність об'єктів управління і те, що диспропорції стосовно розмірів території чи населення не мають бути значними.

Зважаючи на ці порівняння, робимо висновок про те, що розміри воєводств (Польща), комун (Франція) чи областей (Україна) можуть бути різними. Головним при цьому мають бути сформовані розселенські, виробничі, соціальні зв'язки між населенням у межах певної території. Вони повинні бути головними у процесі формування базових одиниць адміністративно-територіального устрою України. Ці границі, на нашу думку, потребують незначної корекції з огляду на вже сформовані обласні системи розселення. Тому основна увага має бути приділена реформуванню низових одиниць адміністративно-територіального поділу, які в сучасних умовах позиціонують з поняттям «територіальна громада», а також районних систем. Територіальні громади не можуть охоплювати територію одного села чи сучасної сільради, бо з огляду на їх розміри (за невеликими винятками) та наявність ресурсів (фінансових, земельних та ін.) вони не можуть бути самодостатніми, тобто забезпечувати сучасний рівень економічних та соціальних потреб населення. Необхідні нові базові одиниці адміністративно-територіального устрою, більші за розмірами, за соціально-економічним і ресурсним потенціалом. Такими одиницями визначено територіальні громади з людністю понад 5 тис. осіб і адміністративні райони з числом жителів понад 70 тис. осіб. Однак практика реалізації таких реформ (а експеримент відбувався у Київській області) та їх громадське обговорення показали, що рамки людності чи розмірів території громади не можуть бути строго визначеними через ряд особливостей, а саме:

- 1) депопуляцію населення, передусім сільського, у всіх регіонах України, погіршення вікової структури сільських жителів;
- 2) неоднорідність розселення: різні показники щільності населення і поселень, неоднакова відстань між ними; значна дисперсію поселень;
- 3) погіршення транспортної доступності між поселеннями, недостатній розвиток інформаційних технологій у життєзабезпеченні сільського способу життя;
- 4) недостатній розвиток соціально-економічної бази сільських поселень та звуження їх функцій, обмежене фінансування соціальної сфери сіл та ін.

Ці та інші особливості необхідно враховувати в процесі проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні, передусім у процесі

делімітації меж нових територіальних громад.

При реформуванні адміністративно-територіального устрою необхідно враховувати досвід країн, в яких порівняно недавно таке реформування відбулося (передусім Польщі). Воно було здійснене згідно з принципами, закладеними в основу стратегії розвитку країн – членів Європейського Союзу, серед них такі:

- *побудова громадянського суспільства* – впровадження нових рівнів урядування, які мають наблизити кожного громадянина до процесу управління, стимулювати подальший розвиток громад, водночас роблячи їх відповідальними за результати своєї діяльності;
- *субсидіарність* – фундаментальний принцип функціонування Європейського Союзу. Шляхом деконцентрації центральний уряд передає ряд функцій, що можуть ефективно здійснюватись на нижчому рівні, ближче до громадянина, місцевим органам влади, або делегує їх територіальним спільностям, залишаючи водночас частину з них у сфері свої компетентності;
- *ефективність* – місце Польщі у Європейському Союзі значною мірою визначається ефективністю використання здібностей її громадян і спроможністю локальних і регіональних громад успішно використовувати свої можливості для власного розвитку;
- *прозорість, відкритість і підзвітність* – означає ліквідацію зайвих адміністративно-бюрократичних структур, радикальне реформування системи публічних фінансів, делегування нових, ширших повноважень для демократично вибраних місцевих влад;
- *гнучкість* – здатність оперативно реагувати на зміни зовнішніх і внутрішніх чинників, підвищення рівня гнучкості і встановлення ефективного зворотнього зв'язку з публічною владою.

Такі принципи мають бути закладені у реформування системи адміністративно-територіального устрою нашої країни, головним в якій має бути як реформування територіального устрою, так і місцевого самоврядування. Досвід Польщі та інших європейських країн свідчить про те, що загальні принципи ефективної адміністративно-територіальної реформи у будь-якій країні є подібними, тому Україна має їх враховувати. Крім цього, необхідно зважати і на ті негативні аспекти, що впливають на ефективність управлінської діяльності в нашій країні, передусім те, що [7, с.44]:

- регіональний і місцевий рівень управління складався відповідно до системи адміністративно-територіального устрою України, яка була запроваджена на початку 30-их років в інтересах централізованого партійно-бюрократичного управління. У зв'язку з цим значна частина самоврядних територіальних одиниць (зокрема сіл, селищ, міст районного значення) сьогодні позбавлена необхідних фінансових та економічних ресурсів;
- із конституційним визначенням суб'єкта місцевого самоврядування – територіальної громади – не узгоджена система адміністративно-територіальних одиниць: у межах адміністративних кордонів одних

населених пунктів перебувають інші населені пункти, територіальні громади яких виступають згідно з Конституцією України самостійним суб'єктом місцевого самоврядування. У зв'язку з цим виникає проблема розмежування самоврядних прав різних територіальних громад, що співіснують у межах однієї адміністративно-територіальної одиниці;

- на обласному і районному рівні управління, де функціонують одночасно органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування (тобто два центри публічної влади), через відсутність належної правової бази щодо розмежування повноважень цих органів виникає небезпека конкуренції їх компетенції;
- несформована належна фінансово-економічна база органів місцевого самоврядування, яка б дала їм змогу надавати повноцінні громадські послуги.

Висновки. Враховуючи національний та світовий досвід, вітчизняні вчені - суспільно-географи пропонують здійснення адміністративної реформи проводити з врахуванням того, що держава має бути унітарною, що необхідна децентралізація державного управління, деконцентрація функцій і їх передавання від центральних до місцевих органів виконавчої влади і місцевого самоврядування. Це виходить із того, що в сучасних умовах надмірна централізація влади фактично стримує соціально-економічний розвиток регіонів, виникають конфлікти між державними і самоврядними органами влади.

Незважаючи на те, що у Конституції України записано, що «територіальний устрій країни ґрунтується на засадах єдності й цілісності державної території, поєднанні централізації та децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості соціально-економічного розвитку регіонів з врахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій» (Ст. 132), сучасна модель такого устрою гальмує розвиток регіонів і має бути змінена.

Найперші зміни стосуються зміни засад взаємовідносин між органами державної виконавчої влади і органами місцевого самоуправління, що функціонують на одному територіальному рівні.

Список використаних джерел:

1. Дністрянський М.С. Етнополітична географія України: проблеми, теорії, методології, практики: [монографія] / М.С.Дністрянський. – Львів: Літопис; Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 490 с.
2. Долішній М. Деякі підходи до розв'язання проблем удосконалення адміністративно-територіального устрою України / М.Долішній, Л.Шевчук // Економіка України [Текст]. – 2006. - №11. – С.4-11.
3. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України [Текст]. – 1996. - №30. – Ст. 141.

4. Кучабський О.Г. Адміністративно-територіальна організація України: теорія, методологія, механізми становлення: монографія / Олександр Кучабський. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2010. – 316 с.
5. Луцишин П., Клімонт Д., Федонюк С. Географія продуктивних сил Польщі / П. Луцишин, Д. Клімонт, С. Федонюк. – Луцьк: Вежа, 2000. – 357 с.
6. Нудельман В. Вдосконалення адміністративно-територіального устрою України / В.Нудельман // Адміністративна реформа в Україні: шлях до Європейської інтеграції: зб. наук. пр. – К.: [б.в.], 2003. – С.128-130.
7. Ребар О. Адміністративно-територіальна реформа в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення / О.Ребар // Галицький економічний вісник. – 2010. - №2 (27). – С.41-46.
8. Хорев Б. С. Территориальная организация общества : (актуальные проблемы регионального управления и планирования в СССР) / Б. С. Хорев. – М. : Мысль, 1981. – 320 с.
9. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії: [монографія] / Олег Іванович Шаблій. - Львів: Львівський національний університет ім. І.Франка, 2001.- 744 с.
10. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії: [монографія] / Олег Іванович Шаблій. – Львів: Вид. центр ЛНУ, 2003. – 444 с.

Заставецька Л.Б. врахування досвіду європейських країн для реформування системи адміністративно-територіального устрою України

Досліджено сучасний стан функціонування та основні параметри одиниць адміністративно-територіального устрою України, здійснено порівняльний аналіз схеми такого устрою із схемами устрою європейських країн, здійснена розробка головних напрямів реалізації адміністративно-територіальної реформи в нашій країні. Охарактеризовано основні принципи та проблеми з проведення адміністративно-територіальної реформи в нашій країні. Здійснення адміністративної реформи в Україні потрібно проводити з врахуванням того, що держава має бути унітарною, що необхідна децентралізація державного управління, деконцентрація функцій і їх передавання від центральних до місцевих органів виконавчої влади і місцевого самоврядування.

Ключові слова: адміністративно-територіальний устрій, адміністративно-територіальна реформа, населення, територія, район, регіон.

Заставецкая Л.Б. Учет опыта европейских стран для реформирования системы административно-территориального устройства Украины

Исследовано современное состояние функционирования и основные параметры единиц административно-территориального устройства Украины, осуществлен сравнительный анализ схемы такого устройства со схемами устройства европейских стран, осуществлена разработка основных

направлений реализации административно-территориальной реформы в нашей стране. Охарактеризованы основные принципы и проблемы по проведению административно-территориальной реформы в нашей стране. Осуществление административной реформы в Украине нужно проводить с учетом того, что государство должно быть унитарным, что необходима децентрализация государственного управления, деконцентрация функций и их передачи от центральных до местных органов исполнительной власти и местного самоуправления.

Ключевые слова: административно-территориальное устройство, административно-территориальная реформа, население, территория, район, регион.

Zastavetska L. B. Taking into account the experience of European countries for the reform of administrative-territorial structure of Ukraine

The current state of operation and the main parameters of unit administrative-territorial structure of Ukraine made a comparative analysis of the circuit structure of the circuit structure of European countries made major development directions of the administrative-territorial reform in our country. The basic principles and problems of administrative-territorial reform in our country. Implementation of administrative reform in Ukraine should be carried out taking into account the fact that the state should be unitary, which requires decentralization of public administration, deconcentration of functions and their transfer from the central to local governments and local authorities.

Keywords: administrative divisions, administrative-territorial reform, population, area, district, region.